

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าของประเทศเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาทางการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และอื่น ๆ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเร่งรัดพัฒนาประเทศก็คือ การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าประเทศที่มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูง จะเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าสูงและมั่งคั่งร่ำรวย (วิสิทธิ์ จินดวงค์ ๒๕๒๖: ๒๖) ดังนั้นห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงมีบทบาทสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญของบรรดานักวิจัย นักวิทยาศาสตร์และนักค้นคว้าที่จะแสวงหาความรู้ต่าง ๆ จากห้องสมุดเพื่อผลิตงานวิจัย และนำผลงานวิจัยที่ได้มาส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การศึกษา เศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศชาติ

เป็นที่ทราบกันดีว่า วงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในแต่ละสาขานั้น มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยกันอยู่ตลอดเวลา ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงมีหน้าที่สำคัญในการให้บริการข้อมูลสนองความต้องการของหน่วยงานที่ห้องสมุดสังกัดอยู่ (สุทธิลักษณ์ อัมพันธ์ ๒๕๒๑: ๔๔) ห้องสมุดเฉพาะต้องพร้อมเสมอที่จะให้บริการข้อมูลที่ทันสมัย และทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการแก่ผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว แต่ห้องสมุดเองไม่อาจให้บริการผู้ใช้ตามวัตถุประสงค์ได้ ถ้าหากปราศจากองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ บรรณารักษ์ ทั้งนี้เพราะ บรรณารักษ์เป็นผู้จัดหาวัสดุ ข้อมูลต่าง ๆ จัดทำบัตรรายการ จัดเก็บรักษาและจัดให้ใช้ประโยชน์และเผยแพร่ข้อมูล การให้บริการของห้องสมุดมิใช่จำกัดขอบเขต เพียงแต่วัสดุข้อมูลในห้องสมุด

เท่านั้น บางครั้งอาจต้องติดตามข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แม้กระทั่งจากวัสดุที่ไม่ได้ตีพิมพ์ออกเผยแพร่ นอกจากนี้ผู้ใช้ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความต้องการได้ข้อมูลทันสมัยมากที่สุด และเป็นข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง ("Scientific and Technical libraries" 27 (1979) :457-458) บรรณารักษ์ที่ทำงานในห้องสมุดทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องเป็นผู้ติดตามความเคลื่อนไหวรอบตัวทั้งในสาขาบรรณารักษศาสตร์และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ (บำเพ็ญ โรจน์ปรีชา ๒๕๑๘: ๒๒๓) บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีความรู้เฉพาะในสาขาวิชาชีพอย่างเดี่ยวไม่พอ จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ๒๕๒๑: ๘๕) และการที่บรรณารักษ์จะมีความรู้กว้างขวางทั้งในสาขาวิชาชีพและสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้นั้น บรรณารักษ์จำเป็นต้องเรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้อยู่ตลอดเวลา หรืออีกนัยหนึ่งได้รับการศึกษาต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ (นฤมล ปราชญ์โยธิน ๒๕๑๙: ๔๙)

✕ / ความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องเป็นที่ยอมรับกันในทุกสาขาวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร พยาบาล ครู ฯลฯ เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการขยายตัวทางวิชาการ ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เห็นความจำเป็นที่จะต้องประยุกต์ ทฤษฎีและวิธีการใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน บุคลากรจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานสูง ผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วเป็นเวลานานสิ่งจำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อจะได้มีความรู้และทักษะใหม่ หรือผู้เริ่มประกอบอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษาอาจพบว่า ตนเองยังขาดประสบการณ์แขนงใดแขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบอยู่ และปรารถนาจะเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพในแขนงนั้น ๆ ให้สูงขึ้น การศึกษาต่อเนื่องเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ (Stone 1970; 64-65)

✓ ชีริล โฮล (Houle 1971 : 21-22) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องว่าจะทำให้เกิด

๑. การเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพ
๒. การปรับปรุงความคิดรวบยอดใหม่ ๆ ในวิชาชีพ

๓. การเพิ่มความรู้ในวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมความรู้ทางวิชาชีพ

๔. การพัฒนาตนเองและความก้าวหน้าในวิชาชีพ

มาร์กาเรต มัวร์ (Munroe 1967: 151-157) สนับสนุนความเห็นของฮูล และยังเห็นว่าความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ในชั้นเรียนจะล้าสมัยภายในระยะเวลาสิบปี

✓ นอกจากนี้ เอลิซาเบท ดับเบิลยู สโตน (Stone 1972 quoted in Means 1978: 490) ได้ชี้ให้เห็นปัจจัยสำคัญ ๖ ประการ ที่ทำให้บรรณารักษ์จำเป็นต้องเข้ารับการศึกษาต่อเนื่อง ดังนี้

- ๑. ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของวิทยาการใหม่
- ๒. ความต้องการของผู้ใช้บริการที่ต้องการข้อเสนอเทศที่ทันสมัย
- ๓. การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในงานห้องสมุด เช่น คอมพิวเตอร์
- ๔. ความต้องการเพิ่มพูนความรู้ของผู้ใช้บริการ
- ๕. ความต้องการของห้องสมุดที่จะจัดกิจกรรมให้ดึงดูดความสนใจผู้ใช้บริการ

กลุ่มใหม่

๖. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการให้บริการของห้องสมุด

๗๐ p. 1

จากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว บรรณารักษ์จึงไม่สามารถหยุดอยู่นิ่งได้ และจำเป็นต้องได้รับการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเองและเพื่อพัฒนาห้องสมุด รวมทั้งเพื่อสนองตอบความต้องการใช้ ดังพระราชโองการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ("พระราชโองการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ๒๕๒๖: ๑) ตรัสถึงบทบาทและหน้าที่ของบรรณารักษ์ไว้ว่า

การพัฒนาห้องสมุดให้ก้าวหน้าและทันสมัย เป็นภารกิจและหน้าที่ของบรรณารักษ์ และนักเอกสารสนเทศที่จะต้องคอยปรับให้สอดคล้องกับแนวคิดใหม่และวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงไป... จำเป็นที่ห้องสมุดจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว และปรับปรุงวิธีการให้บริการสารสนเทศ (Information) ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เสมอ

ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในวงการบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจถึงความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องว่ามีความจำเป็นต่อ

การพัฒนาวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองของบรรณารักษ์ จึงได้จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเปิดสอนในระดับปริญญาโท การอบรม การประชุมทางวิชาการ การสัมมนา การอภิปราย ฯลฯ ให้กับบรรณารักษ์ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในห้องสมุดประเภทต่าง ๆ แต่การจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องให้กับบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยตรงนั้นยังมิได้จัดทำอย่างแพร่หลายและต่อ เนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจใคร่ศึกษาถึงความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งอุปสรรคหรือปัญหาในการเข้ารับการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องให้สอดคล้องกับความต้องการ และเพื่อเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. สํารวจแหล่งที่ให้การศึกษานอกระบบสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกรุงเทพมหานคร
๒. สํารวจสภาพและทัศนคติในการศึกษานอกระบบของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ
๓. สํารวจแนวความต้องการในการศึกษานอกระบบของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ในการพัฒนาตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ
๔. ศึกษาถึงความสนับสนุนของผู้บริหารงานห้องสมุดเฉพาะฯ ที่มีต่อบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ
๕. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ในการศึกษานอกระบบ
๖. เสนอแนวทางแก้อาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงหลักสูตรการสอนและจัดกิจกรรมในการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ

สมมติฐาน

๑. บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความต้องการในการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง

๒. บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ มีความต้องการกิจกรรมการศึกษาค้นคว้าในเรื่องในลักษณะต่าง ๆ นอกเหนือไปจากกิจกรรมที่สถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำอยู่ในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ห้องสมุดที่เก็บรวบรวมเอกสาร สิ่งพิมพ์ และโสตทัศนวัสดุที่ครอบคลุมในสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขาวิชา ได้แก่ วิชาในสาขาวิทยาศาสตร์ * วิศวกรรมศาสตร์** แพทยศาสตร์*** และเกษตรศาสตร์**** (สำนักนายกรัฐมนตรี ม.ป.ป. : ไม่มีเลขหน้า) ห้องสมุดเฉพาะเหล่านี้สังกัดในหน่วยงานรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ องค์การธุรกิจเอกชน และองค์การระหว่างประเทศในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๐ แห่ง ทั้งนี้ไม่รวมห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

*ได้แก่ วิชาดาราศาสตร์ ปักษีวิทยา ชีวเคมี พฤกษศาสตร์ เคมี กัญญาวิทยา ธรณีวิทยา อุตุนิยมวิทยา ฟิสิกส์ สัตววิทยา ไฟฟ้า และวิชาอื่นที่คล้ายคลึงกัน

**ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ วิศวกรรมก่อสร้าง วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมสำรวจ และวิชาอื่นที่คล้ายคลึงกัน

***ได้แก่ วิชากายวิภาคศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ ผดุงครรภ์ เภสัชกรรมศาสตร์ กายภาพบำบัด สาธารณสุขศาสตร์ และวิชาอื่นที่คล้ายคลึงกัน

****ได้แก่ วิชาเกษตรกรรมและสัตวบาล วนศาสตร์ ประมง ฟาร์มโคนม สัตวแพทยศาสตร์ และวิชาอื่นที่คล้ายคลึงกัน

การศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ในการวิจัยในครั้งนี้จะ
ทำเฉพาะการศึกษาต่อเนื่องทางบรรณารักษศาสตร์เท่านั้น ไม่รวมถึงการศึกษาต่อเนื่อง
ในสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วารสาร ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
ต่อเนื่องของบรรณารักษ์

๒. สัมภาษณ์สถาบันที่ให้การศึกษานี้ต่อเนื่องสำหรับบรรณารักษ์ ได้แก่ มหา-
วิทยาลัย และวิทยาลัยครูที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศ-
ไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

๓. รวบรวมแนวความคิดจากข้อมูลในข้อ ๑ และ ๒ เป็นแนวทางสร้างแบบ
สอบถาม "การสำรวจความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ
ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกรุงเทพมหานคร" และแบบสอบถาม "การสำรวจ
ความสนับสนุนของผู้บริหารที่มีต่อการศึกษานี้ต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทาง
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเขตกรุงเทพมหานคร"

๔. ทดสอบแบบสอบถามกับบรรณารักษ์และผู้บริหารงานห้องสมุดที่ปฏิบัติงานใน
ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำนวน ๑๕ คน
ได้แก่ บรรณารักษ์ ๑๐ คน และผู้บริหารงานห้องสมุด ๕ คน เพื่อนำมาปรับปรุงให้
สมบูรณ์

๕. รวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้แก่บรรณารักษ์ห้องสมุด
เฉพาะฯ จำนวน ๑๔๐ คน ผู้บริหารงานห้องสมุดเฉพาะฯ จำนวน ๔๐ คน

๖. วิเคราะห์ข้อมูลโดยคิดค่าตอบ เป็นร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม หากค่า
เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N}\right]^2}$$

๗. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
๘. รายงานผลการวิจัยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

๑. แหล่งที่ให้การศึกษาคือเนื่องสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเขตกรุงเทพมหานคร
๒. สภาพและทัศนคติในการศึกษาคือเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ
๓. แนวความต้องการในการศึกษาคือเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ
๔. ความสนับสนุนของผู้บริหารงานห้องสมุดเฉพาะฯ ที่มีต่อบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ เกี่ยวกับการศึกษาคือเนื่อง
๕. ปัญหาและอุปสรรคของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ในการศึกษาคือเนื่อง
๖. ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาคือจะเป็นแนวทางแก่สถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงหลักสูตรการสอน และจัดกิจกรรมในการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑. การศึกษาคือเนื่อง หมายถึง กิจกรรมการศึกษาทุกประเภทที่บุคคลพึงกระทำ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ให้แก่ตนเอง เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

การศึกษาคือเนื่อง แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

- ก. การศึกษาคือเนื่องแบบเป็นทางการ (Formal Continuing Education) ได้แก่ การเข้ารับการศึกษาคือเนื่องหรืออบรมในสถาบันต่าง ๆ เช่น

มหาวิทยาลัย วิทยาลัย และสถาบันหรือสมาคม เพื่อเพิ่มคุณภาพและให้คุ้มซึ่งปริญญา-
บัตร วุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตร เป็นต้น

ข. การศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ (Informal Continuing Education) ได้แก่ การศึกษาเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง เช่น การเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ การสัมมนา การฝึกอบรม การศึกษาดูงานห้องสมุดภายในประเทศและต่างประเทศ การเป็นบรรณาธิการในการจัดพิมพ์วารสารทางวิชาชีพ การเป็นสมาชิกของสมาคมโทสมาคมหนึ่งทางบรรณารักษศาสตร์ การทำวิจัย การเขียนตำราหรือบทความ เป็นต้น

๒. กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง หมายถึง กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้มีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นในสาขาวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่

การเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาต่าง ๆ เช่น ในระดับปริญญาโท
ปริญญาเอก เป็นต้น

การอ่านวรรณกรรม

การเขียนบทความ หนังสือ ตำรา

การทำวิจัย

การเป็นบรรณาธิการวารสาร

การเสนอเอกสารในการประชุมทางวิชาการ

การเข้าร่วมอภิปราย

การเข้าร่วมสัมมนากับบรรณารักษ์ห้องสมุดอื่น

การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ

การเป็นสมาชิกสมาคม ชมรมต่าง ๆ

การศึกษา ดูงาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การเข้าร่วมประชุมทางวิชาชีพ

๓. ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่อง หมายถึง ความปรารถนาในการที่จะปรับปรุงตนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะทางด้านวิชาการและวิชาชีพเพิ่มขึ้น

๔. บรรณารักษ์ หมายถึง บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปริญญาโท หรือปริญญาเอก หรือผู้ซึ่งไม่มีวุฒิการศึกษา
ทางบรรณารักษศาสตร์ แต่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ในห้องสมุดดังกล่าว

๕. ผู้บริหารงานห้องสมุด หมายถึง ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของบรรณารักษ์
ห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกอง หัวหน้า
กอง หัวหน้าฝ่าย ฯลฯ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการแบ่งงานของแต่ละหน่วยงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของต่างประเทศ

ในปี คศ. ๑๙๖๙ แซเชิร์ต และสเตอร์ซา (Zachert and Stursa
1969: 616-617) ได้ร่วมกันประเมินผลการสัมมนาของสมาคมห้องสมุดเฉพาะอเมริกัน
ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองมอนทรีออล (Montreal) โดยจัดสัมมนาพร้อมกัน ๔ เรื่อง คือ
การบริหารงานบุคคล การวางแผนอาคารสถานที่ห้องสมุด สิ่งพิมพ์ที่มีปัญหาและหลักการ
บริหารงาน จุดประสงค์ในการประเมินผลเพื่อดูความเหมาะสมของหลักสูตร ผลการ
วิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพอใจในอุปกรณ์การสอนและสถานที่ และประสบปัญหา
ในด้านการเลือกเรื่องที่จะเข้าสัมมนาถึงแม้ว่าจะมีคู่มือลงทะเบียนให้รายละเอียดเกี่ยวกับ
เนื้อหาของเรื่องที่จะสัมมนาก็ตามในด้านค่าใช้จ่าย ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า
ควรเสียค่าลงทะเบียน คนละ ๒๐ เหรียญสหรัฐ นอกจากนั้นผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่
มีความเห็นว่าได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากการสัมมนา จึงเสนอให้มีการสัมมนาเช่นนี้ต่อไปอีก
พร้อมทั้งเสนอหัวข้อในการจัดสัมมนามากกว่า ๒๐ หัวข้อ และเสนอให้สมาคมห้องสมุด
เฉพาะอเมริกันมอบฉันทบัตรให้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาด้วย

ในปี ๑๙๗๐ สโตน (Stone 1970: 64-70) ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาถึงปัจจัย
สำคัญที่เป็นแรงจูงใจและอุปสรรคในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดทุกประเภท
ผลปรากฏว่าแรงจูงใจที่สำคัญที่สุดในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์คือ
หน้าที่การงานที่รับผิดชอบ รองลงมาคือ เนื้อหากิจกรรมตรงกับความสนใจและความต้องการ
และการเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ตามลำดับ บรรณารักษ์มีความต้องการการศึกษาต่อเนื่อง
ทั้งแบบ เป็นทางการและไม่เป็นทางการแต่กลุ่มบรรณารักษ์ที่มีอายุน้อยและขึ้นเงินเดือนต่ำ

มีความต้องการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการมากกว่าบรรณารักษ์ที่มีอายุมากและขึ้นเงินเดือนสูง ส่วนอุปสรรคของการเข้ารับการศึกษาต่อเนื่องมากที่สุด คือ การไม่มีเวลา รองลงมาคือ ผู้บังคับบัญชาไม่สนับสนุน และสถานที่จัดกิจกรรมไม่เหมาะสม ตามลำดับ

ค.ศ. ๑๙๗๑ เกเวอร์ (Gaver 1971: 118-143) ได้สำรวจความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดทุกประเภท แรงจูงใจและวิธีการ ผลจากการสำรวจพบว่าบรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการที่ต้องการมากที่สุด คือ การอ่านวรรณกรรมทางบรรณารักษศาสตร์ รองลงมาคือ การเข้าประชุม และการสัมมนา สำหรับแรงจูงใจที่ทำให้เข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้เพื่อให้ทันความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ อันดับรองลงมาได้แก่ ต้องการฝึกฝนสติปัญญา บรรณารักษ์ได้ให้ข้อคิดว่าการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ควรเป็นกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน และควรเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน สมาคมวิชาชีพ และโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์

ในปี ๑๙๗๔ แอลเลน (Allen 1974) ได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะ สรุปผลได้ว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะมีความต้องการการศึกษาต่อเนื่องทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ เช่นเดียวกับบรรณารักษ์ห้องสมุดประเภทอื่น และการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องให้กับบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะควรเป็นความร่วมมือระหว่างสมาคมห้องสมุดเฉพาะอเมริกัน สมาคมโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์อเมริกัน สมาคมห้องสมุดแพทย์ ห้องสมุดต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้เสนอให้มีการวิจัยต่อในเรื่องนี้ ๒ ด้าน คือ ด้านผู้เรียน และหน่วยงานที่จัดกิจกรรม

ต่อมาในปี ๑๙๗๘ โจนส์ (Jones 1978: 39-55) ได้ทำวิจัยถึงการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดมหาวิทยาลัย รวมทั้งศึกษาถึงแรงจูงใจ ปัญหา หรือ อุปสรรค ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่บรรณารักษ์ต้องการมากที่สุดคือ การอ่านวรรณกรรมบรรณารักษศาสตร์ รองลงมาได้แก่

การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ร่วมงาน ส่วนเนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมมากที่สุดคือ หมวดวิชาการบริหารและโลศทัศน์วิสัย

เหตุจูงใจสำคัญที่ทำให้บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องคือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้และต้องการมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ ตามลำดับ สำหรับอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ รองลงมาคือ งานมากและไม่มีเวลา ตามลำดับ ส่วนสถาบันที่ต้องการให้เป็นผู้จัดกิจกรรม บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนต้องการให้สมาคมห้องสมุดอเมริกันเป็นผู้จัด ในขณะที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องการให้โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์เป็นผู้จัด อย่างไรก็ตาม บรรณารักษ์ห้องสมุดทั้งสองประเภทเห็นตรงกันว่า สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันจัดกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมที่จัดมีประสิทธิภาพ และตรงกับความต้องการของผู้เข้าร่วม

ในปีเดียวกันนี้ มีนส์ (Means 1978: 487-497) ได้สำรวจความสนใจในการศึกษาต่อเนื่องของบุคลากรทุกประเภทที่ปฏิบัติงานในห้องสมุด และศูนย์ทรัพยากรในมหาวิทยาลัยฮิลลินอยส์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องของบุคลากรทุกประเภทอยู่ในระดับต่ำกล่าวคือ มีเพียงร้อยละ ๒๗ ที่ได้เข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ สัมมนา ฯลฯ ในช่วง ๑๒ เดือนและมีเพียงร้อยละ ๘ เท่านั้นที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมมากกว่า ๑ ครั้ง ภายในเวลา ๑ ปี

กิจกรรมที่บุคลากรดังกล่าวต้องการมากที่สุดคือ การศึกษาด้วยตนเอง รองลงมาคือ การเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น เช่น การเข้าประชุมทางวิชาการ การสัมมนา การอบรมในด้านสถานที่จัดกิจกรรมต้องการให้จัดขึ้นในหน่วยงานที่ห้องสมุดสังกัด และในสถานที่ใกล้ที่อยู่อาศัยสำหรับช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมหนึ่ง ๆ ไม่ควรเกิน ๓ วัน เนื้อหาของกิจกรรมที่ต้องการควรเป็นเรื่องที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน และหลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องต้องการให้มีการเลื่อนขึ้นเงินเดือนหรือตำแหน่งให้สูงขึ้น

งานวิจัยของไทย

ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ จุรี อุศุภรัตน์ ได้ทำการประเมินผลการอบรมบรรณารักษ์

ห้องสมุด เฉพาะของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๔ เพื่อศึกษาโครงการจัดอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะของสมาคมฯ วิธีการและ เหตุ จูงใจที่ทำให้สมัครเข้ารับการอบรม ผลการวิจัยพบว่า เหตุจูงใจให้บรรณารักษ์เข้ารับ การอบรมมากที่สุดคือต้องการเพิ่มพูนคุณวุฒิและประสบการณ์เพื่อนำมาปฏิบัติงาน รองลง มาคือความรู้เดิมไม่เพียงพอที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ผ่านการอบรมเห็นว่า ความรู้จากการอบรมที่นำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานมากที่สุดคือ ความรู้หมวดวิชา การจัดหมู่และทำบัตรรายการ ส่วนหมวดวิชาหนังสืออ้างอิงและบริการตอบคำถามนำไป ใช้ในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

ผู้ผ่านการอบรมเสนอว่า การสอนควรเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี และ ควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ เช่น การอภิปราย การสัมมนา ฯลฯ รวมทั้งควร ใช้วัสดุทัศนวัสดุประกอบการสอน สำหรับระยะเวลาของการอบรมควรเป็น ๖๐ วัน

พ.ศ. ๒๕๒๒ กรองจิต วาทีสาธกกิจ ได้ทำวิจัย เรื่อง ความต้องการและ ความคิดเห็น เกี่ยวกับการศึกษาต่อ เนื่องทางการพยาบาลของพยาบาลในโรงพยาบาลสังกัด สภากาชาดไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า พยาบาลส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการศึกษา ต่อเนื่องว่าจะช่วยยกระดับมาตรฐานการพยาบาลให้สูงขึ้น แต่การศึกษาต่อเนื่องควรขึ้น อยู่กับความสมัครใจของพยาบาลเอง พยาบาลส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรระยะสั้น มากกว่าหลักสูตรระยะยาว และกิจกรรมที่พยาบาลต้องการมากที่สุดคือ การอบรมทาง วิชาการ และรองลงมาคือ การสัมมนา

แรงจูงใจในการเข้ารับการการศึกษาเพิ่มเติมมากที่สุด คือ ความต้องการเพิ่ม พูนความรู้ รองลงมาคือ การมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ การพัฒนาความคิด จิตใจ ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเพื่อให้เกิดความภูมิใจมีความเชื่อมั่นในตนเอง ตามลำดับ เหตุผลสำคัญที่สุดที่ทำให้พยาบาลไม่ต้องการเข้าศึกษาต่อคือ ผู้บังคับบัญชาไม่สนับสนุน รองลงมาคือ งานหนัก คนทำงานน้อย ไม่มีเวลาและมีภาระทางครอบครัว ตามลำดับ

ในปีเดียวกันนี้ อุทิน รวยอารี ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาความต้องการ เพิ่มพูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความต้องการ ประเภท และวิธีการเพิ่ม

พูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บรรณารักษ์มีความต้องการ
เพิ่มพูนความรู้ในระดับมาก เนื้อหาที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้มากที่สุด คือ ความรู้เกี่ยว
กับการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดโรงเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดกับสถาบันอื่น ๆ
รองลงมาคืองานเทคนิคและการบริหาร ความรู้ที่ต้องการในระดับต่ำสุด ได้แก่ เรื่อง
วารสารและหนังสือพิมพ์ และหนังสือและการพิมพ์

วิธีการเพิ่มพูนความรู้ที่บรรณารักษ์ต้องการมากที่สุดคือ การเข้าเรียนเต็มเวลา
ในระดับปริญญาโท รองลงมาคือ ต้องการให้มีวารสารที่ตีพิมพ์ความรู้ทางบรรณารักษ-
ศาสตร์เพิ่มขึ้น ต้องการเข้าเรียนภาคค่ำในระดับปริญญาตรี และต้องการเข้าเรียนเต็ม
เวลาในระดับปริญญาตรี ตามลำดับ

พ.ศ. ๒๕๒๓ ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบุคลากร
ของสถานศึกษาพยาบาลในประเทศไทยเพื่อศึกษาริธีการพัฒนาบุคลากร ความต้องการ
อุปสรรคและปัญหา ผลการวิจัยพบว่า ทั้งผู้บริหารและอาจารย์เห็นความสำคัญของการ
พัฒนาบุคลากรว่าจะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น วิธีการพัฒนาบุคลากร
เท่าที่ผู้บริหารเคยสนับสนุน คือ การอนุญาตให้เข้ารับการศึกษาคือในหลักสูตรระยะยาว
ในสถาบันการศึกษา และหลักสูตรระยะสั้น เช่น การเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ
การอบรม การสัมมนา ฯลฯ ทั้งยังกระตุ้นให้อาจารย์ได้มีการศึกษาด้วยตนเอง
สำหรับแรงจูงใจสำคัญที่สุดในการศึกษาต่อ คือได้เพิ่มคุณวุฒิและเงิน เดือนตามลำดับ
ส่วนอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรที่พบมากที่สุด คือ ขาดงบประมาณ นอกจากนั้นทั้ง
อาจารย์และผู้บริหารได้ เสนอแนะให้มีหน่วยงานกลางเพื่อร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อ
พัฒนาบุคลากร

และในปีเดียวกันนี้ อารมย์ วุฒิพฤกษ์ ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการศึกษา
ต่อเนื่องของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์ เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษาคือ
เนื่องและรูปแบบของการจัดการศึกษาคือเนื่อง สรุปผลได้ว่า พยาบาลส่วนใหญ่มีความ
ต้องการการศึกษาคือเนื่อง และกิจกรรมการศึกษาคือเนื่องที่ต้องการมากที่สุดคือ การ
เข้ารับการศึกษานอกระบบการศึกษาโดยตรง รองลงมาคือ การเข้ารับการอบรมใน
โรงพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ กิจกรรมที่ต้องการน้อยที่สุดคือ การศึกษาค้นคว้าอ่านตำรา

ด้วยตนเอง สำหรับการศึกษาต่อเนื่องแบบ เป็นทางการที่ต้องการมากที่สุดคือ การ เข้า
ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ การอบรมระยะสั้นที่มีผู้สมัคร

ในด้านระยะเวลาของการ เข้ารับการอบรม พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้
ระยะเวลา ๑-๓ เดือน สำหรับเหตุที่ทำให้พยาบาลเข้ารับการศึกษามากที่สุดคือ
ต้องการความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และรองลงมาคือ ต้องการศึกษาในสาขาที่นำมา
ปฏิบัติงานได้โดยตรง ส่วนอุปสรรคที่สำคัญที่สุดที่ทำให้พยาบาลไม่สามารถ เข้าศึกษาต่อ
คือ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน รองลงมาคือ มีภาระทางครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่า
พยาบาลต้องการ เพิ่มพูนความรู้ด้านอื่นนอกจากสาขาวิชาชีพพยาบาลด้วย

พ.ศ. ๒๕๒๔ อรพินทร์ กุลประภา ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาบุคลากรใน
วิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษาใน เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏว่า ทั้ง
ผู้บริหารและอาจารย์เห็นความสำคัญในการพัฒนาบุคลากร สำหรับอุปสรรคของการพัฒนา
บุคลากรคือ การขาดงบประมาณ รองลงมาคือ ขาดกำลังคน เวลาไม่อำนวย ตลอดจน
จนขาดความสนใจอย่างจริงจังจากทั้งผู้บริหารและอาจารย์

ใน พ.ศ. ๒๕๒๖ พิมพ์พรณ รังสิกรรพุม ได้ทำวิจัย เรื่อง ความต้องการ
ในการศึกษาต่อเนื่องของอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย
ครู เพื่อศึกษาถึงความต้องการ เหตุจูงใจ และปัญหาในการศึกษาต่อเนื่อง ผลการวิจัย
ปรากฏว่า อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การศึกษาต่อเนื่องมีความจำเป็นต่อการ
ปฏิบัติงานและมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร เพราะทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชา
การและวิชาชีพ

อาจารย์มีความต้องการศึกษาต่อเนื่องทั้งแบบ เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
แต่ต้องการการศึกษานอกระบบไม่เป็นทางการมากกว่าแบบ เป็นทางการ สำหรับการ
ศึกษาต่อเนื่องแบบ เป็นทางการ อาจารย์ต้องการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ชั้นสูง (ระดับหลังปริญญาโท) มากที่สุด รองลงมาคือ เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญา เอก
โดยต้องการในมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สำหรับการศึกษาต่อเนื่อง
แบบไม่เป็นทางการ กิจกรรมที่อาจารย์ต้องการมากที่สุด คือ การอ่านวรรณกรรมทาง
บรรณารักษศาสตร์ รองลงมาคือ การเขียนบทความและหนังสือ การทำงานวิจัย

การเข้าร่วมประชุมและการสัมมนาตามลำดับ โดยต้องการให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยร่วมกับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นผู้จัดกิจกรรม

อาจารย์ต้องการศึกษาเพิ่มเติมในทุกสาขาวิชา โดยเฉพาะในหมวดเทคโนโลยี ในห้องสมุดและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบรรณารักษศาสตร์ เช่น สารนิเทศศาสตร์ คอมพิวเตอร์ สื่อการสอน สถิติ การบริหาร

เหตุจูงใจในการเข้ารับการศึกษาต่อเนื่องที่สำคัญที่สุด คือ อาจารย์เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องต้องการฝึกฝนสติปัญญา ต้องการเพิ่มพูนความสามารถและพัฒนาดตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และต้องการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ทรงคุณวุฒิ ตามลำดับ

สำหรับปัญหาในการศึกษาต่อเนื่องที่ประสบมากที่สุด คือ การขาดเงินสนับสนุน รองลงมาคือ ไม่มีเวลา สถานที่จัดอยู่ไกล เนื้อหาวิชาไม่ตรงกับความสนใจ และไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรมที่ใดบ้าง ตามลำดับ

ผลของการวิจัยและการศึกษาในงานดังกล่าวข้างต้น มีความเห็นที่สอดคล้อง และแตกต่างกัน ดังนี้

ในด้านความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องและการพัฒนาบุคลากร ผลงานวิจัยของพิมพ์พรหม รังสิกรรพุม อรพินทร์ กุลประภา ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน อารมณ วุฒิพฤกษ์ กรองจิต วาทีสาธกกิจ และอุทิน รวยอารี ปรากฏผลตรงกันว่า การศึกษาต่อเนื่องและการพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางวิชาชีพ และช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประเภทของการศึกษาต่อเนื่อง พบตรงกันในงานวิจัยของ ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน อารมณ วุฒิพฤกษ์ อุทิน รวยอารี และสโตน ว่า บุคลากรประเภทต่าง ๆ มีความต้องการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการมากกว่าแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งแตกต่างจากผล การวิจัยของกรองจิต วาทีสาธกกิจ พิมพ์พรหม รังสิกรรพุม เกเวอร์ โจนส์ และมินส์ ที่พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ เป็นสิ่ง ที่ต้องการมากที่สุด

ในการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ ในงานวิจัยของ อุทิน รวยอารี พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา ต้องการเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมากที่สุด ในขณะที่งานวิจัยของ พิมพ์พรณ รังสิกรรพุม พบว่า อาจารย์ที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ต้องการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาเอกมากที่สุด สำหรับงานวิจัยของ กรองจิต วาทีสาธกกิจ และ อารมณ วุฒิพฤกษ์ พบตรงกันว่า พยาบาลต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และ หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงมากที่สุด

สำหรับกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการนั้นทั้ง พิมพ์พรณ รังสิกรรพุม โจนส์ มินส์ และ เกเวอร์ มีผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ การศึกษาด้วยตนเองโดยการอ่าน เป็นกิจกรรมที่ต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ การเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ การสัมมนา และการอบรม นอกจากนี้แล้วในงานวิจัยของพิมพ์พรณ รังสิกรรพุม ยังพบว่า อาจารย์ที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์มีความต้องการระดับมากในเรื่องต่อไปนี้ คือ การเขียนบทความ หนังสือ ตำรา การสนทนาทางวิชาการ และการดูงานบรรณารักษศาสตร์ในประเทศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยการอ่านนั้น จากการวิจัยของ พิมพ์พรณ รังสิกรรพุม กรองจิต วาทีสาธกกิจ อารมณ วุฒิพฤกษ์ และ เกเวอร์ พบตรงกันว่านอกจากจะต้องการอ่านวรรณกรรมในสาขาวิชาชีพเพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ในวิชาชีพแล้ว บุคคลกรดังกล่าวยังต้องการอ่านวรรณกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกันสาขาของตนด้วย

ในด้านวิธีการอบรมนั้น งานวิจัยของ แซเชิร์ท และสเตอร์ซา และ จูรี อุกุภรัตน์ พบตรงกันว่า ควรมีอุปกรณ์การสอน มีเอกสารประกอบการเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรม มีความเข้าใจมากขึ้น รวมทั้งควรเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี ในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม จูรี อุกุภรัตน์ เห็นว่าไม่ควรใช้เวลาน้อยกว่า ๖๐ วัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารมณ วุฒิพฤกษ์ ที่พบว่า ควรใช้เวลา ๑-๓ เดือน ส่วนงานวิจัยของมินส์พบว่าช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ควรใช้เวลานานกว่า ๓ วัน

ในด้าน เนื้อหาวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ที่ต้องการ เพิ่มพูนความรู้ที่ปรากฏผล
แตกต่างกัน กล่าวคือ งานวิจัยของ จูรี อุศุภรัตน์ และพิมพ์พรณ รังสิกรรพุม พบว่า
บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะส่วนใหญ่มีความสนใจในวิชาหมวดงาน เทคนิค และอาจารย์ที่
สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์มีความสนใจต้องการศึกษาเพิ่มเติมในทุกเนื้อหาวิชา โดย
เฉพาะในหมวดเทคโนโลยีในห้องสมุด และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบรรณารักษศาสตร์
ในขณะที่งานวิจัยของอุทิน รวยอารี พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมต้อง
การเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด และความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุด
กับสถาบันอื่นมากที่สุด

สำหรับสถาบันที่ต้องการให้เป็นผู้จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง งานวิจัยของ
อุทิน รวยอารี อารมณ วุฒิพุกษ และโจนส์ พบตรงกันว่า สถาบันการศึกษาควร
เป็นผู้จัดกิจกรรม แต่งานวิจัยของมินส์ กลับปรากฏผลตรงกันข้ามคือ บุคลากรในห้อง
สมุดและศูนย์ทรัพยากรในมหาวิทยาลัยฮิลลินอยส์ต้องการให้จัดกิจกรรมขึ้นภายในหน่วยงาน
ที่ห้องสมุดสังกัด หรือในสถานที่ที่อยู่ใกล้เคียงที่อยู่อาศัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
อารมณ วุฒิพุกษ ส่วนผลการวิจัยของ โจนส์ เกเวอร์ และแอลเลนได้เสนอแนะ
ไว้ตรงกันว่า การจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องให้กับบรรณารักษะนั้นมิใช่เป็นหน้าที่ของ
หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่ควรเป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียน
บรรณารักษศาสตร์ สมาคมวิชาชีพ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้จัดกิจกรรม
การศึกษาต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยจูงใจให้เข้ารับการศึกษานอกระบบ ปรากฏผลตรงกันในงานวิจัยของไทย
และต่างประเทศ คือ บุคลากรต้องการมีความรู้เพิ่ม ขึ้น และเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
และวิชาชีพเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งปรากฏผลในงานวิจัยของ พิมพ์พรณ รังสิกรรพุม
อารมณ วุฒิพุกษ กรองจิต วาทีสาธกิจ โจนส์ และ เกเวอร์ แต่ผลการวิจัยของ
จูรี อุศุภรัตน์ และทองกษัตริย์ รัชโรทยาน พบตรงกันว่า แรงจูงใจที่ทำให้เข้ารับ
การศึกษาต่อเนื่อง คือ ต้องการเพิ่มคุณวุฒิและเลื่อนขั้นเงินเดือน และแตกต่างจากงาน
วิจัยของสโตน ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เข้ารับการศึกษานอกระบบคือ การงานบังคับ

สำหรับปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง

ทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ จากการวิจัยของ ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน หิมพรรณ รังสิกรรพุม พบตรงกันว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุดคือ การขาดงบประมาณสนับสนุน ส่วนงานวิจัยของ อารมณ วุฒิปฤกษ์ อรพินทร์ กุลประภา และโจนส์ พบว่า การขาดกำลังคน ทำให้ไม่มีผู้ปฏิบัติงานที่แทน เป็นปัญหาสำคัญที่สุดในงานวิจัยของสโตน พบว่าการไม่มีเวลาเป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรม และในงานวิจัยของกรองจิต วาทีสาธกกิจ พบว่า ผู้บังคับบัญชา เป็นสาเหตุสำคัญอันดับแรกที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีก ๒ เรื่องที่กำลังอยู่ในระหว่างการวิจัย คือ งานวิจัยของ ประภาวดี ลิขสนธิ เรื่อง "การศึกษาต่อเนื่องและความต้องการในการศึกษาต่อ เนื่องของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" และงานวิจัยของ ภาวดี รัตนอุดม เรื่อง "ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย" ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาสถานะและทัศนคติและความต้องการตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาต่อเนื่อง รวมทั้งสำรวจแหล่งที่ให้การศึกษาต่อเนื่องสำหรับบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย